تاوان و سزا له ئەفغانستان یان نەفرەتی دۆستۆیڤسکی

باران

هەیسەم حسێن

له عەرەبییەوە: ئەحمەد

عەتیق رەحیمی لە رۆمانەکەیدا (نەفرەتی دۆستۆیفسکی) هەوڵدەدات لاسایی رۆمانی (تاوان و سزا)ی دۆستۆیفسکی روسی بکاتەوە. رەسوڵ پاڵەوانی رۆمانی رەحیمی لە فۆرم و ناوەڕۆکدا، لاسایی راسکۆلینکۆفی پاڵەوانی دۆستۆیفسکی دەکاتەوە. رەسوڵ هەڵدەستێت بەکوشتنی ئەو ژنەی کار بە ئافرەتان دەکات و بەکاریاندەهێنێت. هەر کە رەسوڵ تەورەکە بەرزدەکاتەوە بۆئەوەی لەسەری ئەو پیرە ژنە بدات، رۆمانی تاوان وسزا بە زهنیدا گوزەر دەکات، رایدەچەنێت، دەستی دەلەرزێنێت، قاچی خوار و خێچ دەبێت، ئیتر تەورەکە لەدەستی دەکەوێتە خوارەوە، لەکەللە سەری پیرە ژنەکە دەچەقێت. بەبێ ئەوەی درك بکات چی دەکات ئەندێشەی کارەکە دەکات، لەو ساتەوەختەدا دەنگی ئافرەتێك دەبیستێت، کە بەرەو ژووری پیرە ژنەکە دێت، بانگیدەکات(دایە عەلیا). لێ رەسوڵ نازانێت چی بکات، ئایا تاوانەکە تەواوبکات ئەو ژنە بێ گوناهەش بکوژێت، یاخود پارە و ئاڵتونەکان بدزێت و هەڵبێت؟ پاشان لە ساتێکدا بەرەو پەنجەرەکە رادەکات، خۆی لەپەنجەرەکە دەخاتە خوارەوەو هەموو شتێك لەدوای خۆی جێدەهێڵێت.

تارمایی و نەفرەتی پاڵەوانی دۆستۆیفسکی بەدواوەیەتی، بیر لەوەو لەچارەنوسی خۆشی دەکاتەوە، پرسیاردەکات رەنگە ئەو دنەی دابێت ئەو تاوانە ئەنجامبدات، بەو پێیەی سەرگوزشتەکەی زۆرر لەقوڵاییدا خۆی شاردوەتەوە، هەروەها پرسیار دەکات کێ ئەم کارەی لێتێکدا، ئایا ئەو ژنەی بەرەو سەرەوە دەهات، یاخود دۆستۆیفسکی؟ مەزندەی ئەوە دەکات، دۆستۆیفسکی کارەکەی لێتێکداوە، ئەویش بە رۆمانی (تاوان وسزا). رایچەنی و لەجموجوڵی خست، نەفرەتی لێکرد و رێگریکرد لەوەی چارەنوسی راسکۆلینکۆف دووبارە ببێتەوە، ئەمەش بەوەی ژنێکی تری بێ گوناە نەکوژێت، ماڵ و ئاڵتونەکان نەبات، کە وەك یادەوەرییەك تاوانەکەی بیردەهێنێتەوە. بەمەش دەبێتە نێچیری پەشیمانی، رۆدەچێتە نێو ئەوەی هەست بە گوناهە بکات، پاشان کۆتاییەکەی زیندان دەبێت. بەلایەوە باشترە ئەو چارەنوسە هەڵبژێرێت، نەك وەك گەمژەیەك رابکات، وەك تاوانبارێکی نەزان دەستی بەخوێن سوربێت و هیچ لەگیرفانەکانیان نەبێت. نەفرەت لە دۆستۆیفسکی و پاڵەوانەکەی دەکات. لەگەرمەی بۆردومانکردن و کەوتنی رۆکێتەکان لە هەرچوار لاوە، بنەماکان دەروخێن، مرۆڤەکانیش دەکەونە زەلکاوی تاوان و تۆڵەکردنەوە. لێ رەسوڵ دەنگی خۆی بزر دەکات، ئەمەش وەك هێمایەك بۆ نەبوونی کاریگەری و پوچی هاوارکردن لەنێو ژاوە ژاوی دەنگی تۆپ و شێتی چەکەکان. هەوڵەکانی بۆ گەڕاندنەوەی دەنگی بێهودە دەبێت، بەمەش لەلایەك جێگای گاڵتەپێکردنی چوار دەوری دەبێت، لەلایەکی تریشەوە جێگای بەزەیی دەبێت، کە تێکەڵاوە بە رق و ئیرەیی. دەنگی ناوخۆی دەنگدانەوەیەکی گەورەی تاوانە مەزنەکەیە لەرۆحی خۆیدا، کاتێکیش بۆ بەرامبەرەکانی دەگێڕێتەوە، بە شتێکی نەبووی دادەنێن بەرامبەر ئەو ماڵوێرانی و کارەساتەی کە روودەدات، لەبەرامبەر ئەو تاوانە مەزنانەی دووبارە دەبنەوە. لەسەر دەفتەری سۆفیای خۆ شە و یستی کە وەك یادگاری

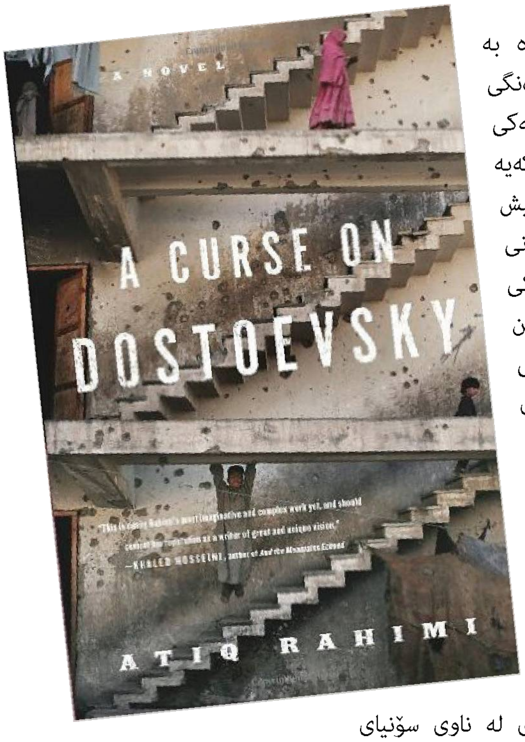

هەڵیگرتبوو (ناوەکەی لە ناوی سۆنیای خۆشەویستی راسکۆلینکۆف دەچێت) ددان بە تاوانەکەی خۆیدا دەنێت. بیانو بۆئەوە دەهێنێتەوە ئەو پیرەژنەی بۆیە کوشتوە، بۆئەوەی رێگری بکات لە بەکاربردنی ئەو کچانەی لای کاردەکەن. هەست بەنەبوونی ئینتیما و رەوینەوە و بزربوونی شوناس دەکات لەنێو شێتی و جەنگ و کوشتنەدا، کە هیچ لەشەرەف و پاکیزەیی نازانێت، هەموو لایەك بەناوی شەرەفی لەبارچوەوە خەڵك دەکوژن. هەوڵدەدات کەسێك بدۆزێتەوە گوێبیستی سکاڵا و دانپێدانانەکانی بێت، لێ لەبەرئەوەی دەنگی خۆشی بزرکردووە، بەساویلکەیی و سەرلێشێواو دەردەکەوێت، لەکاتێکیشدا مکورە لەسەر دانپێدانان، پەراوێز دەبینێت، کە فەرماندەی سەربازگەیەك و بەرپرسی ئاسایشە. بە بارودۆخی رەسوڵ کاریگەر دەبێت، لەگەڵیدا هاوسۆز دەبێت، بە بێگوناهی دادەنێت. هەوڵدەدات وەك راسکۆلینکۆف بێت و لاساییبکاتەوە، بەتایبەتی دوای ئەوەی رەسوڵ چەند پەرەگرافێك لە رۆمانەکەی بۆ دەخوێنێتەوە. پەراوێز هەوڵدەدات بیانو و پاڵنەرەکانی تاوانەکەی بدۆزێتەوە، هەوڵی سوککردنی بارگرانیەکەی بکات، کوشتنی ئەو پیرەژنەش بە جێبەجێکردنی دادپەروەری ناودەبات، رەسوڵ

جەختکردنەوەی راسکۆڵینکۆف بۆ خودی خۆی دێنێتەوە یادی، کە پیرەکە دەکوژێت، ئەوەش بە ئینتیمابوون بۆ ئەقڵ ناوزەددەکات، کە بە پۆست (چاکە و خراپە) پۆلێندەکرێت.

ژیانی بە ناخۆش ، ئەوەی خەویشی پێوە دەبینێت بەنیعمەت، ئەوەی بووەتە مۆتەکە و راویدەنێت، بەنەفرەت وەسفدەکات. ترسی ئەوەی هەیە بگەڕێتەوە بۆ ژوورەکەی خۆی، هەست بەوە دەکات لەلایەن ئەو توێژەی لەخەونەکەی رایکردووە، داگیردەکرێت. ئەو ژنەی لەکاتی تاوانەکەدا بەسەریدا هاتووە، یارموحەمەد خاوەنی ئەو خانوەی بەچەقۆ و رق چەکدارە، رازمۆدین ئامۆزای کە چاوی بڕیوەتە خوشکەکەی، تەنانەت دۆستۆیفسکی بە رۆمانی(تاوان وسزا) ی نەفرەت لێکراو. هەوڵی هاوارکردن دەدات، بۆئەوەی ئابڕوی هەموو ئەوانە ببات، کە بەناوی داب و نەریت و ئاین و شەرەف هانی خەڵك دەدەن بۆ کوشتن، بۆ تۆڵەکردنەوە، ئاودانی رەگی جەنگ، کە هۆکارەکەی نازانن و کارەساتەکەی درك پێناکەن.

لە جێڕەوتی رۆمانەکەیدا رەحیمی باس لەهەندێك لەو فاکتەرە ژینگەییانە دەکات، کە بەشداربووە لە داواکاری جەنگدا، وەك بەستەڵەکبوونی هەوا و درێژخایەنی ماوەی وشکهەڵاتن، کە بووەتە هۆی بەبیابانبوون و هەموو رۆحەکانی گرتوەتەوە، هەموو شتێکی بەجێگیری لە زۆنگاوی خۆیدا جێهێشتوە، باروتی جەنگ، دوکەڵی ترس، پشکۆی رق وکینە، هەروەها هەندێك پرسیار لەسەر زمانی گوێدرێژەکەی رەسوڵی سەرلێشێواو دەخاتەروو، چەند پرسیارێکی بنەڕەتیە کە مرۆڤ لەوڵاتی خۆیدا بەمێشکیدا نایەت ئەو پرسیارانە بکات، دەنگدانەوەی پرسیارەکانی خۆی دووبارە دەکاتەوە، کە دەبێت وەڵامەکانی بتوانێت ئەو نارۆشنیە برەوێنێتەوە و هەقیقەت بخاتەروو، لەوانە(بۆچی بزربوم؟ بۆچی ئیتر رێگای خۆم نازانم؟ بۆچی پێی ئاشنا نەبووم؟ بۆچی ئەم رێچکەیە بۆمن نامۆیە؟ ئایا بەهۆی شەوەوەیە؟ یان ترسە؟ یان هیلاکییە؟ یان گومانە؟)، پاشان بیر لەخۆکوشتن دەکاتەوە، بەڵام درك بە پووچبوونی ئەم بیرۆکەیە دەکاتەوە، کە هیچ ئامانجێکی نییە.

لەوڵاتێکدا ئەوەی بەدوای جێبەجێکردنی دادپەروەری و یاساوەیە، بە شێتبوون تۆمەتباردەکرێت، ئازار دەچێژێت، پەشیمانی دەیخواتەوە، نهێنیش ئازاری دەدات، کاتێکیش فەرمانڕەوا غازی سوهەیب بڕیاردەدات، گوێبیستی دانپیانانەکانی بێت، وەك دەستپێکێك بۆ دادگاییکردنی، ئەوا کوشتن هۆکاری راستەوخۆ نابێت بۆئەوە، بەڵکو خولیای ئەو هەڵماڵینی چارەنوسی ئەو پارەو ئاڵتونەیە کە پیرە ژنەکە هەیبوو، کە یەکێك لە خزمەکانیشی بەشێکی رەهنی ئەو بوو. دادگاییکردنە شانۆگەرییەکە کافکاییانە دەبێت، کە تیایدا مشتومڕ دەربارەی تاوانەکە نە گەواهیدەری هەیە نە قوربانی، بەڵکو تەنها دانپێدانانێکی هەڵچوونییە. نامۆبوونی تاوانەکەی رێگر نییە لەوەی بەدوای سزایەکی نامۆدا بگەڕێین. هەمووان سەریان سوڕماوە لە وەسفکردنیدا، پەنهانی کێشەکە لەچۆنیەتی ئەوەدا نییە ئەوانی تر چۆن بڕیاری لێوەدەدەن. رەسوڵ بەپەراوێز دەڵێت کێشەکە خودی خۆیەتی، تاوان پارچەیەکی ناوخۆیی گڕگرتوە لەرۆح دا، ئەو ئازارەیە کە زۆر پێی کاریگەرە. وا دەکات قەناعەت بە بۆچونەکەی بهێنێت، کە جەنگ رۆژێك کۆتایی دێت، کە یەکێك لە سەربازگەکان قبوڵی قوربانیدان دەکات، داوای تۆڵەکردنەوە ناکات. لێرەوە زەرورەتی راگەیاندنی پرسە بەسەر کار و تاوان و تۆڵەکردنەوەدا دێت، تەنانەت پرسە بۆ قوربانیش.

دەیەوێت دادگایی بکرێت، بۆئەوەی خۆی نیشانی ئەو کەسانە بدات، کە وەك ئەون، تاوانیان ئەنجامداوە بێ ئەوەی هەست بەو لێپرسراوێتیە بکەن، کە لە هەستکردن بە ئازاری ویژدانەوە پەیدا دەبێت، هەروەها دەیەوێت دادگاییکردنەکەی و سزادانەکەی گەواهی نادادپەروەری ئەو سەردەمە بدات، سەردەمی درۆ و دوورویی، رەنگە کلپەیەك بێت بۆ دادگاییکردنی تەواوی تاوانبارانی جەنگ. پەراوێز لە دادگادا داکۆکی لە رەسوڵ دەکات، دوای ئەوەی باوەڕ بەفەلسەفە تایبەتەکەی دێنێت، دەڵێت بارودۆخی رەسوڵ ئایدیالیستە وانەیەکی نایابی لەقوربانیدان پێشکەشی هەمووان کرد، ئەگەر هەریەکێك توانی هەموو کاروکردەوەکانی بخاتە ژێر لێپێچینەوە و بەرپرسیارێتی، ئەوا بەسەر پەشێوی براکانی نێو دەوڵەتدا سەرکەوتودەبوون. بەم شێوەیە پەراوێز یەکەم کەسێك دەبێت ئەو هزرە نوێیە بەرجەستەدەکات، کە متمانەی پێیەتی، لەنێو سەرسورمانی خەڵکدا خێرا هەنگاو دەهاژێت بۆ قوربانیکردنی رەسوڵ، وەسیەتی ئەوە دەکات، بنێژرێت و تۆڵەی بۆنەکەنەوە، بەم شێوەیە رێگای تۆلێرانس بۆئەوانی تر خۆشدەکات.

رەحیمی پاڵەوانەکەی دەکاتە شەهیدو پەیامبەر ئەو قۆناغەیە بۆ کوڕانی وڵاتەکەی، وەسیەتەکەی بۆ هەموان لەسەر زمانی فەرماندە پەراوێز دەبێت، وەسیەتی ئەوە دەکات، بۆچوونەکانی دۆستۆفسکی بخوێننەوە لەپشت دەروناسی مرۆڤەوە، بۆئەوەی بەمیتافیزیك بگات، هەروەها جەختدەکاتەوە نوسینی (تاوان و سزا) دەبێت لە ئەفغانستان بخوێنرێت و لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێت، بەو هیوایەی تاوان کەم ببێتەوە.

سەرچاوە:

-سایتی گوگل

عەتیق رەحیمی